

מי שהיה פרק תשיעי פסחים

צד.

עין משפט נר מצוה

א נמי פ"ו מהל' ק"פ
הכלל ו:
ב מ"י פ"ה מלכות
ק"פ הלכה ט:

תורה אור השלם

- דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יקח קמץ לנפש או בדרך רחוק לקבץ או לדרתיכם ועשה פסח ליה:
- והאיש אשר הוא טורח ובודק לא יקח ויחל לעשות הפסח ויבדקהו ונפש יהוא מעפיהו כי קרוב לו לא יקריב במעמדו וקטאו ישא האיש ההוא:
- ובמו השחר עלה וקאיצו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בתותיך והנציאתן פן תספה בעיני העיר: בראישי יט טו אעלה על גבתי עב אנפתי לעליון:

במדבר ט י
והאיש אשר הוא טורח ובודק לא יקח ויחל לעשות הפסח ויבדקהו ונפש יהוא מעפיהו כי קרוב לו לא יקריב במעמדו וקטאו ישא האיש ההוא:

במדבר ט י
ובמו השחר עלה וקאיצו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בתותיך והנציאתן פן תספה בעיני העיר: בראישי יט טו אעלה על גבתי עב אנפתי לעליון:

רבינו הגאון

המגן החמה עד ביאתה, חלק מששת חלקים, כי השלשים כשתחלקם שתתם חמשה, והוא מהלך החמה בעיני הקציע, וכן שיתיה בידו גמרא כי היעלם כולו שש אלפים פרסאות, אמר ש"מ עביו של רקיע שמהלכת בחמה מעלות השחר ועד שתגן החמה אלפסי, שהוא שנות מהלכו של ערב, וכן בערב משתקע החמה עד צאת הכוכבים, ואצ"פ שהחודים בכוכבים שבזמן הזה דברים המכחישים, לא משנחיתן להו, אלא אנו מהרין דברי רבותינו חתקם ולא לחוש לדברי זולתם, ואותה עילה מהא דתניא עביה של רקיע ארבעת מיל, דתניא ר' יהודה אומר כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות, מעלות השחר עד הגן המזרחי ארבעת מילין שהן פרסה, וכמותם משתקע החמה ועד צאת הכוכבים כ"י, נמצאת הא מחניתא תיובתא לעולא דאמר מהלך החמה ביום מן המזרח למערב שלשים מיל וממנו דא שמונה פרסאות שתן שנים ושלשים מיל, ותיובתא דרבה בתריה, חדר כדעולא דהא תריונה מדרון שיה במהלך החמה ביום שלשים מיל, ותיובתא אחרית דרבה דאמר עביו של רקיע כשיעור מהלך אדם חמשה מילין, וממנו אמרה פרסה שהיא ארבעה מילין, ואחין למימר לייבא תתוי אה מניחא תיובתא ממי לר' יוחנן, ושניין לר' יוחנן לא הוי תיובתא, דהוא לא אמר אלא כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות, זה שאמר ר' יוחנן בלבד, באו רבה ועולא ואמרו מיעתם חמשה מילין מיעות השחר עד הגן החמה וחמשה מילין משתקע החמה עד צאת

לרב יהודה לא קשיא טמא שרץ רחמנא דחייה. וא"ת הואיל וסבר רב יהודה אין שומטין וטמא דקרא היינו טמא שרץ אמאי לא יליף דרך רחוקה מטמא דהיכא דלא יוכל ליכנס בשעת שחיטה לא ישטו עליו כי היכי דאין שומטין על טמא שרץ דהא ר"ע מדמי להו לעיל (ט) אהדדי וי"ל דסבר רב יהודה כיון דיכול ליכנס בשעת אכילה שומטין עליו דלא דמי לטמא שרץ דהא עטור הוא ואינו חסר כלום אלא ציאה בעלמא ור' עקיבא מדמי דרך רחוקה א שמינו יכול ליכנס בשעת אכילה לטמא וימיני שפיר ראהי צהא דלא אמרי כצבי אליעזר דלמר מאיסקופת עזרה ולחזן ומסכר? אית לן למימר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה דהואיל ועטור הוא אין לו לדמותו אס יכול ליכנס בשעת אכילה: רבי יהודה אומר משקיפת החמה עד צאת הכוכבים ארבע מילין.

קשה לר"ת דצסוף צמה ממליקין (שנת דף נד:) אמר אחיהו צין השמשות משתקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדמיין דצבי ר"י ומסקין אהס דצין השמשות דר"י תלמא ריעי מיל והכא קאמר ר"י גופיה ארבעה מילין וי"ל להכא קאמר מתחלת שקיעה דהיינו משעה שמתחלת החמה ליכנס צעובי הרקיע עד הלילה הוי ד' מילין והתם קאמר בסוף שקיעה (ט):

כל הישוב בולא תחת כוכב אחד עומד. הן פליגא אהא דלמר בעלמא כל העולם כולו שלש ימים שלש מדצרות שלש ישוב דא"כ לא היה להיות דרקיע אלא שלשה כוכבים ו אפילו אס נאמר דאין יס אוקיטוס בכלל שלש ימים ו אוקיטוס כל הכוכבים כנגד יס אוקיטוס מ"מ פליג אדאמר ר' יוחנן מן הארץ עד הרקיע ה' מאות שנה וזמנ' תמיד (דף נג.) משמע דממזרח למערב כמו מן השמים לארץ ואי כל הישוב תחת כוכב א' עומד א"כ אורך העולם כמה אלפים שנה שהרי אין מספר לכוכבים וגם ארבעה דכוש אחד מס' צעולס (ט):

עומד. הן פליגא אהא דלמר בעלמא כל העולם כולו שלש ימים שלש מדצרות שלש ישוב דא"כ לא היה להיות דרקיע אלא שלשה כוכבים ו אפילו אס נאמר דאין יס אוקיטוס בכלל שלש ימים ו אוקיטוס כל הכוכבים כנגד יס אוקיטוס מ"מ פליג אדאמר ר' יוחנן מן הארץ עד הרקיע ה' מאות שנה וזמנ' תמיד (דף נג.) משמע דממזרח למערב כמו מן השמים לארץ ואי כל הישוב תחת כוכב א' עומד א"כ אורך העולם כמה אלפים שנה שהרי אין מספר לכוכבים וגם ארבעה דכוש אחד מס' צעולס (ט):

אחד יושב תדע שהרי אדם גותן עינו בכוכב אחד הולך למזרח עומד כנגדו לארבע רוחות העולם עומד כנגדו מכלל דכל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב תיובתא ת"ש עגלה בצפון ועקרב בדרום וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב וכל הישוב כולו אינו הוה אלא שעה אחת ביום שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום שבהמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב חצי שש וחצי שבע עומדת בראש כל אדם תיובתא ת"ש דאמר ר' יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע בשעה שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן

אחר זאת הכוכבים: סיוצפיה דרבי חנינא. דלמר מסקדוס ועד זוער חמשה מילין והתם צדיח מפרש קרא מעלות השחר עד הגן החמה דכתיב (בראשית ט) וכמו השחר עלה וגו' וכתיב (שם) השמש ילך על הארץ: ופוש הוי אחד מששים צעולס. אלמא עולם טפי שמימא אלפי פרסי: יסויו קדירה. דצר מועט: כל הישוב כולו. של צני אדם: סהס כוכב אחד עומד. וכמה כוכבים יס דרקיע אין מספר וכיון דכוכב אחד מחזיק את כל הישוב ורואין אנו שהישוב יומר מאלף פרסה הרי כמה כוכבים צנדיקע ישוב אחד לכל כוכב צנימס וצנהרות וצנהרות ומצרות ואילו אין דרקיע אלא ששה כוכבים הרי כאן ששת אלפים פרסי לעלמא וי"ש שיש כוכבים יותר מו' אלפים כוכב לכל פרסה: הוולן למוזרי. לטוף העולם לקן שנים הרבה יראה אל אלוהי מקום שהיה רואהו כשהיה עומד צמערב ואילו לא היה מחזיק כל הישוב כשהוא צמערב לא היה רואהו על ראשו אלא מן הזד צאלכסון כפי מה שעבר ונמשך מתחמיו: עגלה. אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא מול שור: צין עגלה לעקרב. ולא שמוזיק כל אור צניניהם שהרי כמה כוכבים יס צניניהם וכל אחד כדי ישוב אלא ישוב צין שניהם עומד שהרי כל אדם רואה צפונו עגלה וצדומו עקרב: וצגל הישוב. אינה מהלכת החמה אלא שעה אחת ציוס חצי שש וחצי שבע חמה עומדת צרלש כל אדם רואה החמה על ראשו והיינו אותה שעה שהחמה מהלכת מן המזרח למערב נגד היישוב: סיוצפיה. דרעב דקמני דמדצרות וימיס ונהרות מחזיקות אחד עשר שיעורי ישוב וקא חזין גזול מלמד ונמצא עולה עולם לכמה אלפים תיובתא דרעב: לאוהו רשע. צנודנלר: בן

כוכבים, הם שטעו שחשבו מאלו עשר פרסאות שאמר ר' יוחנן שמהלך אדם ביום חמשה מילין בשחר וחמשה מילין בערב, נמצאת הליכת החמה ממזרח למערב שלשים מיל. ור' יוחנן לא זכיר מהלך החמה בעיני הרקיע כמה הוא, ש לומר שכך אמר ר' יוחנן בעיני הרקיע כמו בהברייתא שאמרה מפרסה עשר פרסאות. שנמצאת עובי הרקיע אחד מעשרה ביום. ולר' חנינא נמי לא היה הוא תיובתא, דיכול למימר דאי מהלך אדם בינוני מעלות השחר עד הגן החמה ארבעה מילין כמו שאמרה בהברייתא, ולר' הלך בריעה חמשה מילין, ת"ש מצרים היא ארבע מאות פרסה כו'. ת"ש כל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב וכו'. ת"ש אמר ר' יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע עב, אלו כולן עלו להו בתיבתא ונדרחו דבריו.

ולרב יהודה לא קשיא. דקסבר טמא לנפש סממא כתיב ואפילו צניעי שלו צמשמע כדאוקימנא צליך פירקין (דף ט): דסבר לה כמאן דלמר טמאי מת מלוה היו שחל צניעי שלהן בערב הפסח: צסוסיס וצפרדיס. צמרוצה: יכול יהא חייו. צשעת שחיטה: והלס היה. דחוק למודיעין דרך רחוקה הוא: מפני גמולס וקרונות. והוא היה מציא צניו וצני צימו ו עליהן: חייו. שאין זה אונס שיש לו להשמט ולינך יחידי ולשטוט: שימא אלפי פרסי הוה עמלא. היקף הילוך החמה בתוך החלל ממזרח למערב: וסומכא דרקיעא. עוביו של רקיע: דהא גמרא. שימא אלפי פרסי דעלמא גמרי הוה מרביה והא דאלפא פרסי סומכא דרקיע הוה סבר לה מדעתה מההיא דשית אלפי פרסי דגמרא: עוביו של רקיע אחד מששה ציוס. מהנהא ועד שקיעתה שהרי אדם מהלך שלשים מילין מהנהא ועד שקיעתה וצחוק מהלך שלשים מילין לאדם היא מלכת את כל העולם שהוה ששת אלפים פרסי וכדי מהלך חמשה מילין הוי אחד מששה צלשלים מילין אלמא סומכא דרקיעא אלפא פרסי שצכל מהלך חמשה מיל לאדם החמה מהלכת אלף פרסאות. וי"מ שימא אלפי פרסי היינו לאורך או לרוחב ולא נירא א"כ כלל שהרי אין החמה מהלכת לאורכו של עולם אלא מקיפתו: ס"ש ר"י אומר נו' אחד מ' ציוס. ר"י קא חשיב לכוליה יומא מעלות השחר ועד זאת הכוכבים מיהו צהא מומצין לרעב דקמני הכא מעלות השחר ועד הגן החמה ארבעה מילין דהיינו עובי הרקיע וכן משקיפתה ועד זאת הכוכבים ארבע מילין פשו להו ל"צ מילין מהסך החמה ועד שקיעה ומיוצתא דרעב דעולא דלמרי שלשים מילין: נימא סיויו סיוצפיה דר"י. כלומר נימא דהא דלמרי לעיל דצדעה צר צר חנה מעלות השחר ועד הגן החמה חמשה מילין כולה רצה צר צר חנה אמר לה ומשמיה דר' יוחנן ותיהו הך נמי מיוצפיה: כי אמינא אנה ציממא אמרי. אני כללתי של כל היום מעלות היום עד זאת הכוכבים עשרה פרסאות ולא פירשתי כמה קודם הגן החמה ואחר שקיעתה ורצנן עולא ורעב שפירשו הדבר טעו צדקמא אשוסכא שרוב צני אדם מהלכין חמשה מילין קודם הגן החמה וע"כ שמשכימין קודם עלות השחר וכן אחר שקיעתה על ידי שמשכימין ליכנס

אחר זאת הכוכבים: סיוצפיה דרבי חנינא. דלמר מסקדוס ועד זוער חמשה מילין והתם צדיח מפרש קרא מעלות השחר עד הגן החמה דכתיב (בראשית ט) וכמו השחר עלה וגו' וכתיב (שם) השמש ילך על הארץ: ופוש הוי אחד מששים צעולס. אלמא עולם טפי שמימא אלפי פרסי: יסויו קדירה. דצר מועט: כל הישוב כולו. של צני אדם: סהס כוכב אחד עומד. וכמה כוכבים יס דרקיע אין מספר וכיון דכוכב אחד מחזיק את כל הישוב ורואין אנו שהישוב יומר מאלף פרסה הרי כמה כוכבים צנדיקע ישוב אחד לכל כוכב צנימס וצנהרות וצנהרות ומצרות ואילו אין דרקיע אלא ששה כוכבים הרי כאן ששת אלפים פרסי לעלמא וי"ש שיש כוכבים יותר מו' אלפים כוכב לכל פרסה: הוולן למוזרי. לטוף העולם לקן שנים הרבה יראה אל אלוהי מקום שהיה רואהו כשהיה עומד צמערב ואילו לא היה מחזיק כל הישוב כשהוא צמערב לא היה רואהו על ראשו אלא מן הזד צאלכסון כפי מה שעבר ונמשך מתחמיו: עגלה. אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא מול שור: צין עגלה לעקרב. ולא שמוזיק כל אור צניניהם שהרי כמה כוכבים יס צניניהם וכל אחד כדי ישוב אלא ישוב צין שניהם עומד שהרי כל אדם רואה צפונו עגלה וצדומו עקרב: וצגל הישוב. אינה מהלכת החמה אלא שעה אחת ציוס חצי שש וחצי שבע חמה עומדת צרלש כל אדם רואה החמה על ראשו והיינו אותה שעה שהחמה מהלכת מן המזרח למערב נגד היישוב: סיוצפיה. דרעב דקמני דמדצרות וימיס ונהרות מחזיקות אחד עשר שיעורי ישוב וקא חזין גזול מלמד ונמצא עולה עולם לכמה אלפים תיובתא דרעב: לאוהו רשע. צנודנלר: בן

כמה מהלך אדם בינוני. ויזוס צינוי, פרסאות. ארבעים מילין (לעיל צג). מעלות השחר ועד הגן החמה ה' מילין. קן שהיה החמה ללכת צעובי של רקיע, ונבגדה שעה משקיפתה ליכנס, דהיינו משקיפתה ועד זאת הכוכבים (סס). ככסויו קדירה. הקטן עגלה הקדירה (תנתיב י). נבגדה בצפון ועקרב בדרום. מולת כל (עירובין נא). בראש כל אדם. נלקע (ברכות כו).

מוסף רש"י

כמה מהלך אדם בינוני. ויזוס צינוי, פרסאות. ארבעים מילין (לעיל צג). מעלות השחר ועד הגן החמה ה' מילין. קן שהיה החמה ללכת צעובי של רקיע, ונבגדה שעה משקיפתה ליכנס, דהיינו משקיפתה ועד זאת הכוכבים (סס). ככסויו קדירה. הקטן עגלה הקדירה (תנתיב י). נבגדה בצפון ועקרב בדרום. מולת כל (עירובין נא). בראש כל אדם. נלקע (ברכות כו).

כמה מהלך אדם בינוני. ויזוס צינוי, פרסאות. ארבעים מילין (לעיל צג). מעלות השחר ועד הגן החמה ה' מילין. קן שהיה החמה ללכת צעובי של רקיע, ונבגדה שעה משקיפתה ליכנס, דהיינו משקיפתה ועד זאת הכוכבים (סס). ככסויו קדירה. הקטן עגלה הקדירה (תנתיב י). נבגדה בצפון ועקרב בדרום. מולת כל (עירובין נא). בראש כל אדם. נלקע (ברכות כו).